

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Hemşirelik Öğrencilerinin Kültürlerarası Duyarlılık Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi

Ayşegül KOÇ¹, Şerife ÖZ², Tuğba KILIÇ³

Öz

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. **Gereçler ve Yöntem:** Bu tanımlayıcı araştırma Ankara'da bir devlet ve bir vakıf üniversitesinin hemşirelik bölümlerinde okuyan 190 öğrenci ile yapılmıştır. Verilerin toplanmasında demografik veriler için oluşturulan demografik soru formu ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, Mann Whitney U, Kruskal Wallis ve Pearson korelasyon testi kullanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortancası 21 ve % 92,1'i kadındır. Öğrenci hemşirelerin Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği toplam puan ortalaması 87,23±13,45 olarak bulunmuştur. Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği toplam puan ortalaması eğitim görülen üniversite, sınıf, yabancı dil bilme durumu, başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteme durumu ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme durumu ile ilişkili bulunmuştur ($p<0,05$). **Sonuç:** Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin orta seviyede olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültürlerarası Duyarlılık; Bakım; Hemşirelik; Öğrenci

Investigation of Nursing Students' Intercultural Sensitivity Levels and Related Factors

Ayşegül KOÇ¹, Şerife ÖZ², Tuğba KILIÇ³

ABSTRACT

Aim: This study was conducted to determine nursing students' intercultural sensitivity and related factors. **Materials and Methods:** This descriptive study was conducted with 190 students studying in nursing departments of a state and a private university in Ankara. demographic questionnaire for demographic data and Intercultural Sensitivity Scale were used for data collection. In data analysis, frequency, percentage, mean, standard deviation, Mann Whitney U, Kruskal Wallis and Pearson's correlation test were used. **Results:** Median age of students was 21 and 92.1 % of the students were female. Students' mean Intercultural Sensitivity Scale score was found to be 87.23 ± 13.45. The mean of total Intercultural Sensitivity Scale score was found to be associated with the university, class, speaking a foreign language, desire to study nursing in another country, and desire to work abroad after graduation ($p<0.05$). **Conclusion:** It has been determined that intercultural sensitivity levels of nursing students are at medium level.

Keywords: Intercultural Sensitivity; Care; Nursing; Student

¹Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

²Kastamonu Üniversitesi Tosya Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Tıbbi Dökümantasyon ve Sekreterlik Anabilim Dalı

³Ankara Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Sorumlu Yazar: Ayşegül KOÇ

E-posta adresi: aysegulkocmeister@gmail.com

ORCID No: 0000-0003-1179-5550

Gönderi Tarihi: 20.07.2020

Kabul Tarihi: 24.10.2020

Bu çalışma 2-6 Ekim 2013 tarihleri arasında Antalya'da gerçekleştirilen 15. Ulusal İç Hastalıkları Kongresinde poster bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Sağlık, biyolojik ve çevresel faktörlerle beraber kültürel faktörlerden de etkilenmektedir.

Toplumların zamanla çok kültürlü yapıya evrilmesi hemşireler için kültüre dayalı hemşirelik bakımı verilmesini gerekli kılmıştır (1).

Dünyadaki güncel sağlık politikaları etnik ayrımcılık, sağlıkta eşitsizlikler ve ayrımcılığın önlenmesine odaklanmaktadır. Bu sebeple, farklı kültürlerden bireylerin tedavi ve bakım ihtiyaçlarını karşılayabilmek için sağlık hizmetleri profesyonellerinin kültürlerarası bakım konusunda yeterli bilgi ile beceriye sahip olması ve buna yönelik eğitilmeleri gerekmektedir (2).

Kültürlerarası hemşirelik eğitiminin sonucunda kültürel yeterlilik kazanmış bir öğrenci hemşirede birtakım özelliklerin yerleşmiş olması beklenir. Kültürel yeterlilik kazanmış bir öğrenci hemşirenin özellikleri ve kazanması beklenen davranışlar şu şekildedir (3,4);

- Kişilerin sağlığı algılamalarında ve çevrelerinin iyileştirilmesinde kültürün önemini belirtebilir.
- Sağlık durumu, hastalık durumu ve öz bakım yetersizliklerinde kültürün etkisini analiz edebilir.

- Kişilerin ve sağlık profesyonellerinin düşünceleri, değerleri ve davranışlarının kültürden etkilendiğini bilir.
- Kültürel benzerlik ve farklılıkların sağlık üzerine etkilerini kabul eder ve samimi bir yaklaşım gösterir.
- Farklı kültürlerin değerlerini, inançlarını, dini özelliklerini ve manevi özelliklerini bilir.
- Sağlık bakımının verilmesinde kültürel yeterliğin önemini bilir.
- Bakım sunduğu bireyleri, aileleri ve grupları kültürel özellikleri bakımından değerlendirebilir, kültüre özgü hemşirelik bakımı planlayıp uygulayabilir ve değerlendirebilir.

Bütün bunlardan hareketle sağlık hizmetlerinde kültürel duyarlılık önemli bir kavramdır. Bu sebeple sağlık hizmetleri profesyonellerinde kültürlerarası duyarlılığın değerlendirilmesi önemlidir. Ülkemizde ve yurtdışında hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeyinin değerlendirildiği çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeyi istendik seviyede olmadığı, genel olarak orta düzeyde olduğu görülmektedir. Durgun ve arkadaşlarının (2019) 318 hemşirelik öğrencisi ile

yaptıkları bir çalışmada öğrencilerin kültürlerarası duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (5). Aktaş ve arkadaşlarının (2015) 152 hemşirelik öğrencisinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin değerlendirdikleri çalışmada öğrencilerin kültürlerarası duyarlılıkları orta düzey olarak bulunmuştur (6). Kılıç ve Sevinç'in (2018) 444 hemşirelik öğrencisi ile yaptıkları diğer bir çalışmada yine kültürlerarası duyarlılık ölçeği puan ortalamasının orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir (7). Bilgiç ve Şahin ise yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin düşük olduğunu belirtmişlerdir (8). Güney Kore, Finlandiya'da yapılan 2 farklı çalışmada da katılımcıların kültürlerarası duyarlılıklarının orta düzeyde olduğu belirtilmiştir (9,10).

Kültürlerarası duyarlılık düzeyi ne kadar erken değerlendirilirse önlemler ve geliştirmeler o kadar erken başlatılabilir. Buradan yola çıkarak yapılan bu çalışmada temel sağlık hizmetlerinin bel kemiği olan hemşirelik mesleğinin adayları olan hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeyleri ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma tanımlayıcı tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni 2014-2015 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Ankara'da bir devlet ve bir vakıf üniversitesinin hemşirelik bölümlerinde okuyan hemşirelik bölümü ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinden oluşmuştur (N=343). Çalışmada örneklem seçim yöntemi kullanılmadan bütün evrenin çalışmaya dahil edilmesi planlanmıştır. Fakat devamsızlık yapan, araştırmaya katılmayı kabul etmeyen ve eksik bilgi veren öğrenciler çalışma dışında bırakılmış ve 190 öğrenciyle tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Soru Formu: Araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmıştır (10-14). Cinsiyet, yaş, gelir düzeyi algısı aile tutumları, hemşirelik mesleği seçiminde isteklilik ve hemşirelik mesleğini seçme sebepleri, hemşireliğe bakış acısı, yabancı dil bilme, başka kültürden kişilerle bir arada olma deneyimi, öğrenci değişim programlarına katılmaya isteklilik,

başka kültürdeki insanlarla çalışmaya isteklilik ile ilgili soruları içermektedir.

Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği (KDÖ): Chen ve Starosta tarafından geliştirilen (15), Bulduk ve arkadaşları (16) tarafından da Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik analizi yapılan KDÖ beş alt boyutu olan 24 maddelik 5'li likert tipte bir ölçektir. Katılımcılardan her bir madde için “5=Kesinlikle katılıyorum”, “4=Katılıyorum”, “3=Kararsızım”, “2=Katılmıyorum”, “1=Kesinlikle katılmıyorum” ifadelerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Ölçek; “İletişimde Sorumluluk”, “Kültürel Farklılıklara Saygı”, “İletişimde Kendine Güvenme”, “İletişimden Hoşlanma” ve “İletişimde Dikkatli Olma” alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçekte kesme puanı olmayıp toplam puanın düşük olması kültürler arası duyarlılık düzeyinin düşük olduğunu, ölçek toplam puanının yüksek olması ise kültürler arası duyarlılık düzeyinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Bu çalışmada kültürlerarası duyarlılık ölçeğinin Cronbach Alfa değeri 0,722 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından 20 Aralık 2014–15 Ocak 2015 tarihleri arasında öğrencilerle yüz yüze görüşülerek toplanmıştır.

Demografik Soru Formu ve Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği öğrencilere verilerek anketleri kendilerinin doldurmaları istenmiştir. Veri toplama formları öğrencilerin dersleri ile çakışmayacak şekilde uygun zaman aralıklarında yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, IBM SPSS 21.0 istatistiksel analiz programı ile analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, minimum-maximum değerleri gibi tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Gruplar arasındaki karşılaştırmalar Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri ile yapılmıştır. Sayısal değişkenler arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi ile değerlendirilmiştir. Test istatistiği için anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Boyutu

Tüm bilgiler Helsinki Deklerasyonu'na bağlı kalınarak araştırma ve yayın etiğine uyularak toplanmıştır. Öğrencilere anket uygulamasının yapılabilmesi için üniversitelerin fakülte yönetimlerinden gerekli yazılı izinler alınmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve anket formları ile ilgili bilgilendirildikten sonra verdikleri bilgilere araştırmacılar tarafından başka kimsenin ulaşamayacağı konularında

bilgilendirme yapılarak öğrencilerin sözlü ve yazılı onamı alınmıştır.

BULGULAR

Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortancası 21'dir. Öğrencilerin % 92,1'i kadın, % 7,9'u erkek olup % 67,4'ü üniversiteye başlamadan önce metropolde yaşamıştır. Öğrencilerin % 71,1'i Hemşirelik mesleğini isteyerek seçtiklerini belirtmiş olup hemşirelik mesleğini seçme nedenleri incelendiğinde % 47,4'ü hemşirelik mesleğini iş bulma kolaylığı ve ekonomik nedenler, % 33,2'si hemşirelik mesleğini istemeleri ve % 3,7'si öğretmenlerinin yönlendirmesi sonucu hemşirelik mesleğini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yaklaşık üçte ikisi (% 63,7) lisans eğitimi sırasında yaşadıkları tecrübeler sonucunda hemşireliğe bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerin yarısı (% 49,5) konuşabilme ve anlayabilme düzeyinde yabancı dil bildiklerini, % 61,1'i başka kültürlerden insanlarla bir arada olma fırsatı bulduklarını, % 68,4'ü öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak istediklerini ve % 57,4'ü mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 1: Demografik özellikler

Değişken	Gruplar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Üniversite	Vakıf Üniversitesi	40	21,1
	Devlet Üniversitesi	150	78,9
Sınıf	2.Sınıf	71	37,4
	3.Sınıf	62	32,6
	4.Sınıf	57	30,0
Cinsiyet	Bayan	175	92,1
	Erkek	15	7,9
Üniversiteye başlamadan önce yaşanılan bölge	Metropol (İstanbul, Ankara, İzmir), İl	128	67,4
	İlçe, Köy, Bucak	60	31,6
	Yurt Dışı	1	0,5
	Missing	1	0,5
Hemşirelik mesleğini seçme durumu	İsteyerek	135	71,1
	İstemeyerek	54	28,4
	Missing	1	0,5
Hemşirelik mesleğini seçme nedeni	İş Bulma Kolaylığı/Ekonomik Nedenler	90	47,4
	İstedğim Bir Meslek Olması	63	33,2
	Ailemin İsteği	16	8,4
	Öğretmenlerimin Yönlendirmesi	7	3,7
	Diğer(Belirtiniz)	14	7,4
	Olumlu Yönde Değişti	121	63,7
	Olumsuz Yönde Değişti	48	25,3
Başka kültürlerdeki insanlarla bir arada olma durumu	Hiçbir Fikrim Yok	21	11,1
	Evet	116	61,1
Konuşabilme ve anlayabilme düzeyinde yabancı dil bilme durumu	Hayır	74	38,9
	Evet (Belirtiniz)	94	49,5
	Missing	95	50,0
Öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteme durumu	Hayır	1	0,5
	Evet	130	68,4
Mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme durumu	Hayır	60	31,6
	Evet	109	57,4
Mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme durumu	Hayır	81	42,6
	Evet	109	57,4

Çalışmaya katılan öğrencilerin KDÖ puan ortalaması 87,23±13,45 olarak bulunmuştur. KDÖ alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde İletişimde Sorumluluk puanı ortalaması 26,21±4,79, Kültürel Farklılıklara Saygı Gösterme puanı ortalaması 22,75±3,91, Etkileşimde Kendine Güven puanı ortalaması 16,72±3,58, İletişimden Hoşlanma puanı ortalaması 10,68±2,53 ve

İletişimde Dikkatli Olma puanı ortalaması 11,33±2,19 olarak bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. KDÖ alt boyut ve toplam puan ortalamaları

Alt Boyutlar	Minimum	Maksimum	Ortalama (x̄)	Standart Sapma
İletişimde Sorumluluk	7	35	26,21	4,79
Kültürel Farklılıklara Saygı	8	30	22,75	3,91
İletişimde Kendine Güven	5	25	16,72	3,58
İletişimden Hoşlanma	3	15	10,68	2,53
İletişimde Dikkatli Olma	3	15	11,33	2,19
TOPLAM PUAN	29	116	87,23	13,45

Devlet üniversitesi öğrencilerinin ve ikinci sınıf öğrencilerinin KDÖ puan ortalamasının diğer sınıflar ve diğer üniversitedeki öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Ayrıca konuşabilme ve anlayabilme düzeyinde yabancı dil bilme durumu, öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteme ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme açısından da gruplar arasında KDÖ puan ortalamaları açısından fark oluştuğu belirlenmiştir. Yabancı dil bilenler, öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteyenler ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak istediklerini ifade edenlerin

KDÖ puan ortalamaları istatistiksel olarak daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 3). Cinsiyet, üniversite eğitimine başlamadan önce yaşanan bölge, hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu, hemşirelik mesleğini seçme nedeni ve başka kültürlerdeki insanlarla bir arada olma durumu açısından ise gruplar arasında KDÖ puan ortalamaları açısından fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Tablo 3. Değişkenlere göre KDÖ puanlarının karşılaştırılması

Değişken	Grup	Ortalama (x̄)	Standart Sapma	İstatistiksel Test
Üniversite	Vakıf Üniversitesi	91,30	12,98	0,022*
	Devlet Üniversitesi	86,14	13,41	
Cinsiyet	Kadın	87,50	13,40	0,166*
	Erkek	83,03	14,05	
Sınıf	2. Sınıf	84,90	12,09	0,010**
	3. Sınıf	88,10	15,47	
	4. Sınıf	89,18	12,48	
Üniversiteye Başlamadan Önce Yaşanılan Bölge	Metropol	88,16	12,82	0,229**
	İlçe, Köy, Bucak	85,48	14,72	
	Yurt Dışı	72,00	-	
Hemşirelik Mesleğini İsteyerek Seçme Durumu	İsteyerek	87,41	14,02	0,493*
	İstemeyerek	86,87	12,15	
Hemşirelik Mesleğini Seçme Nedeni	Ekonomik/ İş Bulma	85,96	13,30	0,237**
	İsteddiği Bir Meslek Olması	86,60	13,98	
	Aile İsteği	91,44	10,79	
	Öğretmenlerin Yönlendirmesi	91,57	12,36	
	Diğer	91,21	14,82	
Başka Kültürlerdeki İnsanlarla Bir Arada Olma Durumu	Evet	87,89	15,33	0,084*
	Hayır	86,19	9,83	
Konuşabilme ve Anlayabilme Düzeyinde Yabancı Dil Bilme Durumu	Evet	88,64	14,34	0,049*
	Hayır	85,81	12,50	
Öğrenci Değişim Programları ile Başka Bir Ülkede Hemşirelik Eğitimi Almak İsteme Durumu	Evet	88,50	14,13	0,015*
	Hayır	84,47	11,48	
Mezuniyet Sonrası Yurtdışında Çalışmak İsteme Durumu	Evet	88,75	14,89	0,014
	Hayır	85,17	10,99	

*Mann Whitney U testi

**Kruskall Wallis testi

Sınıflar arasında KDÖ puanları karşılaştırıldığında ölçek alt boyutlarından İletişimde Sorumluluk, İletişimde Kendine Güven ve İletişimde Dikkatli Olma puanları yönünden istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunurken ($p>0,05$), Kültürel Farklılıklara Saygı ve İletişimden Hoşlanma alt boyut puan ortalamalarında sınıflara göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Farklılığın hangi sınıf/sınıflardan kaynaklandığını bulmak için yapılan post-hoc analizinde fark olan iki alt boyutta da 2. Sınıf öğrencilerin puanlarının diğer sınıflardan farklı olduğu (daha düşük) belirlenmiştir (Tablo 4).

Hemşirelik mesleğini seçme nedenlerine göre KDÖ puanları karşılaştırılmıştır. Yapılan analizde tüm ölçek alt boyutlarında puanları yönünden gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$) (Tablo 4).

Hemşirelik eğitimi sırasında öğrenci değişim programı ile başka bir ülkedeki üniversitenin hemşirelik bölümünde eğitim almak isteme durumuna göre KDÖ alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. Yapılan analizde İletişimde

Sorumluluk, Kültürel Farklılıklara Saygı, İletişimde Kendine Güven ve İletişimde Dikkatli Olma alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunurken ($p>0,05$), İletişimden Hoşlanma alt boyutu puanları yönünden gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo 4).

Mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme durumuna göre KDÖ alt boyut puanları karşılaştırılmıştır. İletişimde Sorumluluk, Kültürel Farklılıklara Saygı, İletişimden Hoşlanma ve İletişimde Dikkatli Olma alt boyutlarında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark gözlenmezken ($p>0,05$), İletişimde Kendine Güven alt boyutu puanları yönünden gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Mezuniyet sonrası yurt dışında çalışmak isteyenlerin İletişimde Kendine Güven alt boyut puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo 4).

Tablo 4. Bazı değişkenlere göre KDÖ alt boyut puanlarının karşılaştırılması

Değişken	Grup	İletişimde Sorumluluk	Kültürel Farklılıklara Saygı	İletişimde Kendine Güven	İletişimden Hoşlanma	İletişimde Dikkatli Olma
Sınıf	2.Sınıf (n=71)	25,7 ± 4,4	21,3 ± 4,0	16,7 ± 3,7	9,7 ± 2,6	11,5 ± 2,1
	3.Sınıf (n=62)	26,6 ± 5,6	23,0 ± 4,4	16,4 ± 3,8	11,0 ± 2,7	11,2 ± 2,5
	4.Sınıf (n=57)	26,3 ± 4,3	23,2 ± 3,6	17,0 ± 3,2	11,3 ± 2,2	11,3 ± 2,0
	İstatistiksel Test	0,609**	0,011** (2 ile 3-4)	0,658**	0,001** (2 ile 3-4)	0,755**
Hemşirelik mesleğini seçme nedeni	İş Bulma Kolaylığı/ Ekonomik Nedenler (n=90)	25,7 ± 4,8	22,0 ± 4,2	16,5 ± 3,2	10,6 ± 2,3	11,1 ± 2,3
	İstedığı Bir Meslek Olması (n=63)	26,2 ± 5,0	22,5 ± 4,0	16,3 ± 3,8	10,2 ± 2,8	11,4 ± 2,0
	Ailenin İsteği (n=16)	27,6 ± 3,2	23,4 ± 4,1	17,6 ± 3,9	11,0 ± 2,8	11,9 ± 2,1
	Öğretmenlerin Yönlendirmesi (n=7)	28,1 ± 3,3	22,4 ± 3,5	17,1 ± 5,2	11,3 ± 2,4	12,6 ± 1,1
	Diğer (n=14)	26,4 ± 6,2	23,8 ± 4,0	18,3 ± 3,3	11,2 ± 2,9	11,5 ± 3,0
	İstatistiksel Test	0,522**	0,488**	0,299**	0,572**	0,302**
Başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteme	Evet (n=130)	26,6 ± 5,0	22,6 ± 4,2	17,0 ± 3,6	10,8 ± 2,5	11,5 ± 2,4
	Hayır (n=60)	25,4 ± 4,3	22,1 ± 3,9	16,0 ± 3,4	10,1 ± 2,7	11,0 ± 1,6
	İstatistiksel Test	0,108*	0,428*	0,057*	0,049*	0,180*
Mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme	Evet (n=109)	26,6 ± 5,6	22,8 ± 4,5	17,3 ± 3,6	10,7 ± 2,6	11,4 ± 2,4
	Hayır (n=81)	25,7 ± 3,5	22,0 ± 3,5	15,9 ± 3,4	10,4 ± 2,5	11,3 ± 1,9
	İstatistiksel Test	0,180*	0,159*	0,006*	0,401*	0,697*

*Mann Whitney U testi

**Kruskall Wallis testi

Katılımcıların yaşı ile toplam KDÖ Puanı ve KDÖ alt boyut puanları arasında ilişki Pearson Korelasyon analizi ile değerlendirilmiştir. Yapılan analizde yaş ile toplam KDÖ Puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0,231$, $p=0,001$). Ayrıca yaş ile İletişimde Sorumluluk ($r=0,165$, $p=0,023$), Kültürel

Farklılıklara Saygı ($r=0,198$, $p=0,006$) ve İletişimden Hoşlanma ($r=0,266$, $p<0,001$) alt boyut puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İletişimde Kendine Güven ($r=0,135$, $p=0,063$) ve İletişimde Dikkatli Olma ($r=0,052$, $p=0,474$) alt boyut puanı ile yaş arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Tablo 5).

Tablo 5. Yaş ile toplam KDÖ puanı ve ölçek alt boyut puanları arasındaki korelasyon tablosu

	İletişimde Sorumluluk	Kültürel Farklılıklara Saygı	İletişimde Kendine Güven	İletişimden Hoşlanma	İletişimde Dikkatli Olma	Toplam KDÖ Puanı
Yaş	r=0,165 p=0,023*	r=0,198 p=0,006*	r=0,135 p=0,063*	r=0,266 p<0,001*	r=0,052 p=0,474*	r=0,231 p=0,001*

*Pearson korelasyon analizi

TARTIŞMA

Kültür pek çok alana etki ettiği gibi sağlık alanında da etkili bir dinamiktir. Her kültürün kendine has bir sağlık anlayışı vardır. Bir sağlık işletmesinde hastalarla en çok iletişimde bulunan bireylerin başında hemşireler gelmektedir. Hemşirelerin bir birey olarak standart bir kültürde yeterli olabilmesi için etik düzeyde bir sağlık hizmeti sunabilmesi gerekmektedir. Bunun için de bir hemşirenin kültürel duyarlılığının yeterli derecede olması gerekmektedir (6). Buradan yola çıkarak hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ve etkileyen değişkenlerin saptanması amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeyi ve etkileyen faktörlere ait bulgular aşağıda tartışılmıştır.

Çalışmamızda hemşirelik öğrencilerinin KDÖ puan ortalaması 87,23±13,45 olup kültürlerarası

duyarlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu görülmüştür. Bu konuda yapılan farklı çalışmalar incelendiğinde bulgularımıza paralel olarak hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir (5-10). Bu sonuca göre hemşirelik müfredatında kültür, kültürlerarası duyarlılık ve transkültürel hemşirelik gibi konuların içerik açısından yeniden düzenlenmesi gerektiği söylenebilir.

Çalışmamızda KDÖ alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde İletişimde Sorumluluk puanı ortalaması 26,21±4,79, Kültürel Farklılıklara Saygı Gösterme puanı ortalaması 22,75±3,91, Etkileşimde Kendine Güven puanı ortalaması 16,72±3,58, İletişimden Hoşlanma puanı ortalaması 10,68±2,53 ve İletişimde Dikkatli Olma puanı ortalaması 11,33±2,19 olarak bulunmuştur. Baksi ve arkadaşlarının 236 hemşirelik öğrencisi ile yaptıkları çalışmada bulgularımıza paralel olarak öğrencilerin İletişimde Sorumluluk Alma

puan ortalaması 26,7, Kültürel Farklılıklara Saygı gösterme 23,93, İletişimde Kendine Güven 17,71, İletişimden Hoşlanma 11,44 ve İletişimde Dikkatli Olma puan ortalaması 11,34 olarak belirlenmiştir (17). Bulduk ve arkadaşlarının Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda öğrenim gören 229 öğrenci ile yaptıkları çalışmada da KDÖ alt boyut puan ortalamaları çalışmamızla birebir benzerlik göstermektedir (18). Bu durum, öğrencilerin kültürlerarası duyarlılığın tüm alt boyutları açısından iyi düzeyde ve literatürle uyumlu olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda biri devlet ve biri vakıf üniversitesi olmak üzere iki farklı üniversite öğrencileri ile çalışılmıştır. İki üniversite öğrencilerine ait KDÖ puanları karşılaştırıldığında devlet üniversitesi öğrencilerinin KDÖ puan ortalamasının vakıf üniversitesindeki öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Adıyaman, Harran ve Uludağ üniversitelerinin hemşirelik bölümlerinde okuyan öğrencilerle yapılan bir çalışmada Uludağ Üniversitesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin Harran Üniversitesi ve Adıyaman Üniversitesi hemşirelik öğrencilerine

göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (11). Çalışmamızda elde edilen bu sonucun vakıf üniversitesindeki öğrencilerin sosyoekonomik durumlarının iyi olması, dil eğitiminin daha gelişmiş olması ve farklı kültürlerden insanlarla beraber olma fırsatlarının daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda öğrencilerin sınıflara göre KDÖ puanları incelendiğinde ikinci sınıf öğrencilerinin KDÖ puan ortalamasının üçüncü ve dördüncü sınıflardaki öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Çalışmamızın aksine literatürdeki çalışmalar incelendiğinde öğrencilerin sınıfının kültürel duyarlılık düzeyini etkilemediği gösterilmiştir (5,7,11,19-21). Egelioglu Cetişli ve arkadaşları 195 hemşirelik öğrencisi ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin sınıflarına göre KDÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark olmadığını belirlemişlerdir (19). Korkmaz Aslan ve arkadaşlarının yaptığı diğer bir çalışmada da öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf değişkeninin KDÖ puanı üzerine anlamlı bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir (20). Yapılan çalışmaların aksine çalışmamızda ikinci sınıfların

KDÖ puanlarının daha düşük olmasının ikinci sınıf öğrencilerinin diğerlerine göre daha az klinik tecrübeye sahip olması ve özellikle devlet üniversitesinde var olan yüksek orandaki yabancı öğrencilerle daha kısa süreli bir arada bulunmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Çalışmamızda yabancı dil bilenler, öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteyenler ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak istediklerini ifade edenlerin KDÖ puan ortalamalarının istatistiksel olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Meydanlioglu ve arkadaşlarının 111 hemşirelik ve 164 tıp öğrencisi ile yaptıkları bir çalışmada yabancı dil bilen ve geçmişte farklı kültürlerden bireylerle etkileşimde bulunan öğrencilerin kültürlerarası duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (13). Baksi ve arkadaşlarının çalışmasında değişik ülkelerden insanlarla iletişim, farklı kültürden bir ülkede çalışmak ya da yaşamak isteme ve erasmus ile farklı bir ülkede öğrenim görmek isteme durumunun kültürlerarası duyarlılığı yükselttiği bildirilmiştir (17). Yapılan farklı çalışmalarda da bulgularımıza paralel olarak yabancı dil bilme

(6,11-13,18,20), öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteme (11,12,17,20) ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme durumunun (7,12,14,17) yüksek kültürel duyarlılık düzeyi ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Yabancı dil bilmenin öğrencilerin özgüvenini artırması, iletişim becerilerini iyileştirmesi ve farklı kültürlerden bireylerle daha rahat iletişime geçmelerini sağlaması sebebiyle kültürlerarası duyarlılık düzeylerine olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca öğrenci değişim programlarıyla başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteyenler ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak istediklerini ifade edenlerin gitmeyi planladıkları ülkelerin kültürlerini araştırmaları ve öğrenmelerinin de kültürlerarası duyarlılıklarının artırılmasında etkili olduğu tahmin edilmektedir.

Çalışmamızda yaş ile KDÖ puanı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. ($r=0,231$, $p=0,001$). Roh'un yaptığı çalışmada (21) da yaş ile kültürlerarası duyarlılık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmış olup bu bulgumuz da literatür ile uyumludur.

Çalışmamızda cinsiyete göre KDÖ puan ortalamaları karşılaştırılmış ve gruplar arasında

KDÖ puan ortalamasının benzer olduğu görülmüştür ($p>0,05$). Literatür incelendiğinde çalışmamızın aksine kadınların KDÖ puanları erkeklere göre yüksek olduğunu gösteren birçok çalışma mevcuttur. Kılıç ve Sevinç'in (2018) 444 hemşirelik öğrencisi ile yaptıkları çalışmada kadınların KDÖ puan ortalaması erkeklere göre yüksek bulunmuştur (7). Aslan ve arkadaşları ile Hammer ve arkadaşlarının yaptığı iki farklı çalışmada da kadın cinsiyetin yüksek KDÖ puanı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir (11,22). Çalışmamızda KDÖ'nün belirleyicileri oldukları görülen yabancı dil bilme durumu, öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteme ve mezuniyet sonrası yurtdışında çalışmak isteme durumlarının her iki cinsiyette de benzer olması sebebiyle her iki cinsiyette KDÖ puanları açısından fark bulunmamıştır. Çalışmada ayrıca üniversite eğitimine başlamadan önce yaşanan bölge, hemşirelik mesleğini isteyerek seçme durumu, hemşirelik mesleğini seçme nedeni ve başka kültürlerdeki insanlarla bir arada olma durumu açısından ise gruplar arasında KDÖ puan ortalamalarının benzer olduğu saptanmıştır ($p>0,05$). Sınıflara göre ölçek alt boyutları

karşılaştırıldığında sınıflar arasında öğrencilerin İletişimde Sorumluluk, İletişimlerinde Kendine Güven ve İletişimde Dikkatli Olma açısından fark bulunmazken; Kültürel Farklılıklara Saygı ve İletişimden Hoşlanma açısından fark olduğu belirlenmiştir. Bu iki alt boyutta en düşük değerlere sahip olunan sınıfın da 2. sınıf öğrencilerinden oluştuğu bulunmuştur ($p<0,05$). Bu sonucun örneklemdaki üç sınıf arasında klinik ve uygulama açısından en tecrübesiz grubun ikinci sınıf öğrencileri olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Öğrenci değişim programları ile başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteme durumuna göre KDÖ alt boyut puanları karşılaştırıldığında başka bir ülkede hemşirelik eğitimi almak isteyenlerin İletişimden Hoşlanma alt boyut puanları daha yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Buradan yola çıkarak yurtdışında hemşirelik eğitimi almak isteyen öğrenci hemşirelerin iletişimden hoşlanan kişiler oldukları söylenebilir.

Öğrencilerin mezun olduktan sonra yurtdışında çalışmak istemeleri ile İletişimde Kendine Güven alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Mezuniyet sonrası farklı bir ülkede çalışmak

isteyen öğrenci hemşirelerin İletişimde Kendine Güven alt boyut puan ortalamaları istatistiksel olarak anlamlı derece yüksek bulunmuştur ($p<0,05$). Buradan yola çıkarak mezuniyet sonrası farklı ülkelerde çalışmak isteyen öğrencilerin iletişim açısından kendini yeterli gören ve kendine güvenen kişiler oldukları söylenebilir.

SONUÇ

Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık seviyelerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Genel olarak bakıldığında hemşirelik mesleğinde kültürel duyarlılığının önemli bir etken olduğu bilinen bir gerçektir. Bireylerin kültürel farklılıklarına duyarlı şekilde hemşirelik bakımı verilmesi, kişilerin daha etik bir bakım almalarını sağlayacaktır. Bu kültürlerarası duyarlılığın oluşmasındaki en büyük etkenin eğitim olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple eğitim programlarında kültürel farklılıklara duyarlılık ile ilgili bir öğretim içeriğinin bulundurulması yararlı olabilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin kültürlerarası duyarlılığını attırabilmek amacıyla teori ile beraber uygulama açısından da tecrübe edinmelerini sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Buna yönelik öğrencilerin yabancı

dil öğrenmelerinin teşvik edilmesi, öğrenci değişim programları ile farklı ülkelerde eğitim almalarının desteklenmesi, mezuniyet sonrası yurtdışı çalışma imkanları konusunda bilgilendirilmeleri ve klinik uygulamaları sırasında mümkünse farklı kültürlerden bireylere bakım vermelerinin sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. İz-Başalan F, Temel-Bayık A. Hemşirelikte kültürel yeterlilik. Aile Toplum ve Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi. 2009;5(17):51-58.
2. Gerrish K, Papadopoulos, I. Transcultural competence: The challenge for nurse education. British Journal of Nursing. 1999;8(21):1453-1457.
3. Clark MJ. Community Health Nursing: Caring for Populations. 2. Baskı. New Jersey: Prentice Hall. 2003.
4. Tortumluoğlu G, Okanlı A, Özer N. Hemşirelik bakımında kültürel yaklaşım ve önemi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 2004;1:1-12.
5. Durgun H, Uzunsoy E, Tümer A, Huysuz K. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ile dünya vatandaşlığı için karakter ve değerler algıları. Ordu University J Nurs Stud. 2019;2(2):87-95.
6. Aktaş D, Ertuğ N, Öztürk E. Investigation into intercultural sensitivity among nursing students at a university in Turkey. Stanisław Juszczak. 2015;40(2):48-57.
7. Kılıç SP, Sevinç S. The relationship between cultural sensitivity and assertiveness in nursing students from Turkey. J Transcult Nurs. 2017;29(4):379-386.
8. Bilgiç Ş, Şahin İ. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezlik düzeyleri. SDÜ Sağlık Bilimleri Dergisi. 2019;10(3):230-236.
9. Oh WO. Factors influencing cultural sensitivity among nursing students. Child Health Nurs Res. 2011;17(4):222-229.
10. Repo H, Vahlberg T, Salminen L, Papadopoulos I, Leino-Kilpi H. The cultural competence of graduating nursing students. J Transcult Nurs. 2017;28(1):98-107.
11. Aslan S, Yılmaz D, Kartal M, Erdemir F, Güleç HY. Determination of intercultural sensitivity of nursing students in Turkey. Int J Health Sci Res. 2016;6(11):202-208.
12. Bekiroğlu O, Balcı Ş. Kültürlerarası iletişim duyarlılığının izlerini aramak: "İletişim fakültesi öğrencileri örneğinde bir araştırma". SUTAD, 2014:429-459.
13. Meydanlıoğlu A, Arikani F, Gözüm S. Cultural sensitivity levels of university students receiving education in health disciplines. Adv Health Sci Educ Theory Pract. 2015;20:1195-1204.
14. Göl İ, Erkin Ö. Association between cultural intelligence and cultural sensitivity in nursing students: A cross-sectional descriptive study. Collegian. 2019;26(4):485-491.
15. Chen G, Starosta WJ. The Development and Validation of the Intercultural Sensitivity Scale. Paper presented at the Annual Meeting of the National Communication Association. Seattle: WA. 2000.
16. Bulduk S, Tosun H, Ardıç E. Measurement properties of Turkish intercultural sensitivity scale among nursing students. Türkiye Klinikleri J Med Ethics. 2011;19(1):25-31.
17. Baksi A, Arda Sürücü H, Duman M. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılıkları ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. JAREN. 2019;5(1):31-39.
18. Bulduk S, Usta E, Dinçer Y. Kültürlerarası duyarlılık ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi: bir sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu örneği. DÜ Sağlık Bil Enst Derg. 2017;7(2):73-77.
19. Egelioglu Cetişli N, Işık G, Özgüven Öztornacı B, Ardahan E, Özgürsoy Uran BN, Top ED, et al. Hemşirelik öğrencilerinin empati

- düzeylelerine göre kültürlerarası duyarlılıkları. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2016;1(1):27-33.
20. Korkmaz-Aslan G, Kartal A, Turan T, Taşdemir-Yiğitoğlu G, Kayan S. Intercultural sensitivity of university students studying at health-related departments and some associated factors. FNJN. 2019;27(2):188-200.
  21. Roh SZ. A study on the factors affecting the intercultural sensitivity of middle and high school students in Korea. Adv. Sci. Technol. Lett. 2014;47:266-269.
  22. Hammer MR, Bennett MJ, Wiseman R. Measuring intercultural sensitivity: The intercultural development inventory. Int J Intercult Relat. 2003;27(4):421-443.